

Marta Hybel¹
Katarzyna Strojny²

Ilościowy i jakościowy wymiar upadłości w Polsce

Quantitative and qualitative dimension of bankruptcy in Poland

Streszczenie: Działalność gospodarcza od zawsze obarczona jest ryzykiem. Ostatnie lata sprawiają, że jej prowadzenie jest coraz trudniejsze. Ogrom problemów jakie pojawiły się wraz z wybuchem pandemii Covid-19, kryzysem energetycznym, inflacją, wojną w Ukrainie, ciągłymi zmianami przepisów prawa, nie zawsze korzystnymi dla przedsiębiorców sprawia, że problem ten jest ciągle aktualny. Celem artykułu jest zobrazowanie upadłości w Polsce w latach 2016-2022. Dodatkowo artykuł prezentuje pojęcie upadłości uwzględniając jego aspekt prawny i ekonomiczny. Wskazuje jej przyczyny oraz prezentuje trendy tego zjawiska w Polsce w analizowanych latach.

Abstract: Economic activity has always been burdened with risk. Recent years have made it more and more difficult to run it. The enormity of problems that have arisen with the outbreak of the Covid-19 pandemic, the energy crisis, inflation, the war in Ukraine, constant changes in the law, not always favorable for entrepreneurs, makes this problem still relevant. The aim of the article is to illustrate bankruptcy in Poland in the years 2016-2022. In addition, the article presents the concept of bankruptcy, taking into account its legal and economic aspects. It indicates its causes and presents the trends of this phenomenon in Poland in the analyzed years.

Kod klasyfikacji JEL G33 Upadłość • Likwidacja

Classification code JEL G33 Bankruptcy • Liquidation

---

¹⁾ Marta Hybel, Studentka II roku Finansów i Rachunkowości, Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie.

²⁾ Dr Katarzyna Strojny, Zakład Zarządzania i Rachunkowości, Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie.

Wstęp

Prowadzenie działalności gospodarczej od zawsze związane jest z ponoszeniem ryzyka. Ostatnie lata a w nich pandemia Covid-19, wojna w Ukrainie, kryzys energetyczny, wysoka inflacja dodatkowo wpłynęły na niestabilność otoczenia, w którym działają przedsiębiorcy. Problemy te nie pozostają bez echa, wyrazem czego jest ilość postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych w naszym kraju.

Pojęcie upadłości jest znane od wieków. Pierwsze wzmianki na temat niewypłacalności pojawiły się ok. 118 r. p.n.e. w prawie rzymskim. Jednak jak wskazuje R. Adamus prawo upadłościowe faktycznie jest produktem nowoczesnego systemu prawnego. Aspekt majątkowy związany z niewypłacalnością dłużnika wykrystalizował się stosunkowo późno. Pierwsze dojrzałe regulacje z tego zakresu pojawiły w Europie w XIX wieku, a zmiany prawa upadłościowego są wynikiem konkretnych potrzeb społecznych i gospodarczych [1]. Ujmując te kwestie z historycznego punktu widzenia przepisy prawa upadłościowego w Polsce ukształtowały się już w okresie zaborów, a do 1935 roku obowiązywało prawo dzielnicowe tj. francuski kodeks handlowy dla dawnego Królestwa Kongresowego dla ziem zaboru rosyjskiego-rosyjska ustawa postępowania sądowego handlowego z 1832 r. na terenach zaboru pruskiego – ordynacja upadłościowa rzeszy niemieckiej z 1877 roku natomiast na terenach zaboru austriackiego – ustawa konkursowa z 1914 roku. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przepisy te zostały ujednoczone rozporządzeniami Prezydenta Ignacego Mościckiego – Prawo upadłościowe oraz Prawo o postępowaniu układowym, które obowiązywały na terenie obszaru całej Rzeczypospolitej. Przepisy te, chociaż obowiązywały przez okres gospodarki planowanej w naszym kraju, były w rzeczywistości przepisami martwymi. Po przemianach społeczno-gospodarczych nadszedł czas na zmianę przepisów prawa z tego zakresu. W związku z tym celem dostosowania do potrzeb gospodarki wolnorynkowej sejm uchwalił Ustawę Prawo Upadłościowe i naprawcze, które zaczęło obowiązywać w październiku 2003 roku [9]. Zmiana podejścia do przedsiębiorcy, czas drugiej szansy doprowadziły do zmian przepisów prawa i rozdzielenia prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego, które w naszym kraju obowiązuje od roku 2016 r.

Upadłość jednostki standardowo wpisuje się w reguły gospodarki wolnorynkowej [4]. Rynek decyduje o tym, który przedsiębiorca na nim pozostanie. Jest to pewnego rodzaju system samoregulacji, który eliminuje jednostki

nieefektywne ekonomicznie stwarzające zagrożenie dla pozostałych uczestników rynku. Z tego punktu widzenia zjawisko to winno być traktowane jako zjawisko pozytywne. Z drugiej jednak strony, patrząc od strony przedsiębiorcy, trudno je uznać za pozytywne. Wynika to z faktu, że bankructwo generuje wiele rodzajów kosztów, które dotyczą nie tylko bezpośrednio bankruta, ale również inne podmioty z jego bliższego lub dalszego otoczenia. Związane ono jest z ponoszeniem zarówno kosztów finansowych w postaci np. utraty zaangażowanych kapitałów przez udziałowców, strat pożyczkodawców z tytułu niespłacenia pożyczki, strat kontrahentów związanych z nieuregulowaniem przez podmioty upadłe należności, jak również kosztów o charakterze społecznym – wzrost bezrobocia, spadek konkurencyjności regionów [8].

Celem artykułu jest przedstawienie ilościowego i jakościowego wymiaru upadłości w Polsce. W artykule wykorzystano przegląd literatury zarówno dotyczący przepisów prawa upadłościowego i naprawczego jak i elementów ekonomicznych dotyczących bankructwa. Wykorzystano badania własne jednego z autorów. Ilościowy i jakościowy wymiar upadłości w Polsce został zobrazowany z użyciem analizy porównawczej danych statystycznych udostępnionych przez Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej.

Prawne aspekty upadłości przedsiębiorców w Polsce

Systemy prawa kształtują się przez wieki, a instytucja upadłości odgrywa bardzo ważną rolę w każdym systemie prawnym. Współczesne prawo to istotny element nowoczesnego, jednolitego rynku i zachęca przedsiębiorców do podejmowania ryzyka. W razie konieczności zapewnia im zaś możliwość zakończenia działalności w uporządkowany sposób. Nowoczesne prawo upadłościowe pomaga wzmocnić gospodarkę, ponieważ ułatwia zapewnienie drugiej szansy stabilnym ekonomicznie przedsiębiorstwom, które przeżywają chwilowe trudności finansowe [10].

Na kształt prawa upadłościowego ma wpływ wiele czynników i uwarunkowań, również tych o charakterze kulturowym, społecznym i politycznym. Z jednej strony procedury upadłościowe mogą być ukierunkowane na zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika, inne zmierzają do jego likwidacji i zaspokojenia wierzycieli. Różne są procedury związane z tym postępowaniem. Jedne z nich mają charakter czysto administracyjny inne to skomplikowane procedury sądowe. W Europie można wyróżnić cztery podstawowe systemy prawa upadłościowego: niemiecki, francuski, brytyjski i prawo skandynawskie [11]

Celem niemieckiego systemu prawa upadłościowego jest najpełniejsze zaspokojenie wierzycieli, a przesłanką jego wszczęcia jest niewypłacalność rozumiana jako brak możliwości regulowania zobowiązań przez dłużnika lub stwierdzenie, że wartość zobowiązań przewyższa wartość majątku dłużnika. Odrębne cele przyświecają przepisom francuskiego prawa upadłościowego. Jego nadrzędnym celem jest zachowanie przedsiębiorstwa i ochrona dłużnika. Przesłanką do wszczęcia procedur upadłościowych jest zaprzestanie płacenia zobowiązań przez dłużnika. W brytyjskim systemie upadłościowym nadrzędnym celem jest ochrona wierzyciela, jednak prawo to przewiduje również możliwość zachowania przedsiębiorstwa dłużnika. Przesłanką do wszczęcia postępowania jest brak środków do wszystkich zobowiązań lub do spłaty zobowiązań w terminie. System skandynawski natomiast przewiduje zaspokojenie należności wierzycieli z masy upadłości lub ukierunkowanie na reorganizację firmy. Przesłanką do jego wszczęcia jest niewypłacalność nie mająca przejściowego charakteru.

Pierwsze przepisy dotyczące postępowań upadłościowych w Polsce pojawiły się w okresie międzywojennym, a do czasu przemian społecznych i gospodarczych w naszym kraju obowiązywało Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe. Postępowanie układowe uregulowane zostało w odrębnym akcie prawnym, z tego samego dnia. Zmieniająca się sytuacja społeczna, polityczna i gospodarcza wymusiła jednak zmianę starych przepisów. Przez długie lata w naszym kraju obowiązywała Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. z 2003 r. nr 60 poz. 535 tj.), została ona zastąpiona nowelizacją obowiązującą od dnia 1 stycznia 2016 roku. Znowelizowane przepisy wprowadziły jednocześnie podział norm na dotyczące upadłości i dotyczące restrukturyzacji.

W świetle obowiązujących od tego momentu przepisów dłużnika uznaje się za niewypłacalnego, gdy nie wykonuje on swoich zobowiązań pieniężnych a stan ten utrzymuje się powyżej 3 miesięcy. Kolejną przesłanką do uznania dłużnika za niewypłacalnego jest stwierdzenie faktu, że wartość zobowiązań pieniężnych przekracza wartość majątku dłużnika, a stan ten utrzymuje się powyżej 24 miesięcy. Prawo przewiduje 30-dniowy termin na złożenie obowiązkowo wniosku o upadłość dłużnika. W przypadku niewykonania tego obowiązku przewidziana jest odpowiedzialność za szkodę spowodowaną niezłożeniem tego wniosku. O ile złożenie wniosku o upadłość we wskazanym terminie jest obowiązkiem dłużnika o tyle wierzyciel ma takie prawo. Jednocześnie prawo przewiduje, że złożenie wniosku w złej wierze przez wierzyciela związane jest

z sankcjami – pociąga za sobą odpowiedzialność odszkodowawczą, dodatkowo wnioskodawca taki jest obciążony kosztami postępowania.

W myśl obowiązujących od 2016 roku przepisów odrębna ustawa reguluje zagadnienia związane z restrukturyzacją firmy. Przepisy te zostały powołane po to by firmy przeżywające przejściowe trudności finansowe nie musiały definitywnie zakończyć swojej działalności i mogły pozostać na rynku. Zgodnie z nimi przewiduje się możliwość restrukturyzacji przedsiębiorcy w czterech trybach

1. postępowaniu o zawarcie układu,
2. przyspieszonym postępowaniu układowym,
3. postępowaniu układowym,
4. postępowaniu sanacyjnym.

Postępowanie to umożliwia więc uniknięcie upadłości poprzez zawarcie układu z wierzycielami lub przeprowadzenie działań sanacyjnych, mających również na celu zabezpieczenie wierzytelności. Wnioskodawcą może być podmiot, który na moment złożenia wniosku jest już niewypłacalny, jak i taki który niewypłacalnością jest zagrożony. W przeciwieństwie do postępowania upadłościowego, w którym wnioskodawcą może być zarówno dłużnik jak i wierzyciel, w postępowaniu restrukturyzacyjnym wnioskodawcą może być jedynie dłużnik.

Postępowanie o zawarcie układu pozwala na samodzielne zbieranie głosów wierzycieli bez konieczności ingerencji sądu, który pojawia się dopiero na etapie zatwierdzenia układu, na wniosek złożony przez dłużnika. Przyspieszone postępowanie układowe, dostępne jest dla dłużników, którzy mają nie więcej niż 15% wierzytelności spornych. A wierzytelności te mogą być spisane w uproszczonym trybie. W przypadku gdy suma wierzytelności spornych przekracza 15%, dłużnik może skorzystać z postępowania układowego. Postępowania te mogą być otwarte przez sąd, przed którym dłużnik wskazuje podstawy wszczęcia postępowania, jak również wstępny lub ostateczny plan restrukturyzacyjny, w tym propozycje układowe, a otwierając je, sąd wyznacza sędziego komisarza oraz nadzorcę sądowego.

Postępowanie sanacyjne pozwala na głęboką restrukturyzację przedsiębiorcy. Wniosek o to postępowanie może być złożony przez dłużnika, kuratora lub wierzyciela. Czynności sanacyjne mogą obejmować redukcję zatrudnienia, zbycie części majątku, odstąpienie od niektórych umów.

Rozdzielenie tych dwóch rodzajów postępowań wynikało z uwzględnienia części postulatów rekomendowanych przez środowisko prawnicze. Najważniejszym była jednak zmiana filozofii w stosunku do przedsiębiorców.

W miejsce preferowanej likwidacji zaproponowano politykę odbudowy firmy, która popadła w tarapaty finansowe. Nowe przepisy pozwalają na głęboką restrukturyzację podmiotów, które zagrożone są niewypłacalnością oraz tych, które faktycznie są już niewypłacalne. Pozwoliło to na odbudowę wielu firm, które zagrożone były upadłością. Dało to przedsiębiorcy drugą szansę, możliwość pozostania na rynku, a często po pokonaniu trudności dalszą sprawną działalność.

Ekonomiczne uwarunkowania bankructwa przedsiębiorstwa

Z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa nierozzerwalnie związany jest jego cykl życia. W literaturze przedmiotu rozwój organizacji przedstawiany jest jako analogia do rozwoju organizmów żywych. Podobnie jak organizmy żywe w trakcie swego istnienia organizacje przechodzą poszczególne fazy tj. powstanie, dojrzewanie, wzrost, stabilizacja, czy schyłek [7]. Faza schyłkowa poprzedzona jest najczęściej kryzysem, który powinien być dostrzeżony przez sprawny zarząd. Jednak pamiętać należy iż każda sytuacja kryzysowa jest inna, dlatego też każda powinna być traktowana indywidualnie. Nie ma gotowych recept, ale przez analizę sytuacji kryzysowych, symulacje oraz doświadczenia wynikające z przeżytych kryzysów, można nabyć umiejętności pozwalające skutecznie zidentyfikować symptomy kryzysu oraz podejmować efektywne działania zarządcze podczas sytuacji kryzysów [14]. Efektem błędnych decyzji, czy braku reakcji na pojawiające się problemy może być upadłość jednostki. Proces identyfikacji przyczynowo-skutkowej upadłości został opisany przez S. Gurgula, którego zdaniem na drodze upadłości przedsiębiorstwa zidentyfikować można etapy: [2]

1. kryzys strategii
2. kryzys rentowności
3. kryzys obrotów
4. kryzys płynności
5. niewypłacalność

Kryzys dotyka wszystkich obszarów firmy zaburzając jej działalność oraz ograniczając jej możliwości inwestycyjne, rozwojowe lub strategiczne. Sprawia, że zagrożona jest możliwość funkcjonowania firmy w dotychczasowych warunkach organizacyjnych, wielkości lub branży. Dodatkowo kryzys w firmie związany jest z problemem wizerunkowym. Kontrahenci, pracownicy kooperanci tracą zaufanie do firmy w kryzysie co często nie daje realnych szans na poprawę jej sytuacji. Problemem związanym z kryzysem jest to,

że ma on najczęściej wielowymiarowy charakter i uderza w różne obszary działalności przedsiębiorstwa. Najczęściej też rozwija się latami, a niedostrzeżenie lub po prostu zlekceważenie jego symptomów skutkuje dalszym pogłębianiem się kryzysu. Pojawienie się kryzysu w firmie nie powinno być dla nikogo zaskoczeniem, gdyż sprawny analityk ze znacznym wyprzedzeniem czasowym powinien odczytać symptomy pogarszania się sytuacji w firmie. a należą do nich sygnały pochodzące z różnych obszarów działalności firmy, w tym:

- gwałtowne zmiany wyniku finansowego lub generowanie przez przedsiębiorstwo straty – szczególnie straty na działalności operacyjnej
- pogorszenie się wartości wskaźników finansowych, podstawowych obszarów działalności firmy tj. zadłużenia, rentowności, sprawności działania i płynności
- problemy ze sprawnym zarządzaniem należnościami
- wzrost zapotrzebowania na zewnętrzne źródła finansowania w firmie
- problemy ze spłatą zobowiązań zarówno wynikających z otrzymanych kredytów i pożyczek jak również zobowiązań z tytułu dostaw towarów i usług, a także zobowiązań o charakterze publicznoprawnym
- wzrost stanu zapasów, błędna ich struktura, wzrost zapasów nierotujących

Przedsiębiorstwo pogrążone w kryzysie cechuje również brak realnych perspektyw rozwoju, ograniczenia inwestycji. Dochodzi do częstych zmian na stanowiskach kierowniczych, trudno jest zatrudnić specjalistów, firmy borykają się z utratą kadry, obserwuje się dużą rotację wśród pracowników. Nie funkcjonuje prawidłowo kontrola wewnętrzna w jednostce. Cechuje te przedsiębiorstwa również nieefektywne wykorzystanie majątku jakim dysponuje. Firma nie jest w stanie na czas zapewnić odpowiedniej ilości i jakości dostaw dla swoich odbiorców, przez co ich traci, a co za tym idzie spada realny udział firmy w rynku.

Jednak zakończenie działalności bywa też efektem decyzji organu administracyjnego lub orzeczenia sądowego podjętego nie w sprawach wyżej poruszonych, lecz również w sprawach dotyczących: ochrony konkurencji lub środowiska, bądź też w sprawach cywilnych związanych z ochroną własności, posiadania, czy dóbr osobistych [3].

Zagrożenia kontynuacji działalności można systematyzować według różnych kryteriów, najczęściej wyodrębnia się te o charakterze egzogenicznym lub endogenicznym [6].

Tabela 1. Wewnętrzne i zewnętrzne determinanty upadłości

Autor	Wewnętrzne determinanty	Zewnętrzne determinanty
D. Appenzeler	niewłaściwa struktura kapitału, słaba ściągalność należności, czy złe zarządzanie zapasami, błędne zarządzanie kapitałem intelektualnym	ogólna sytuacja społeczna i ekonomiczna kraju, polityka monetarna i fiskalna władz centralnych, procesy inflacyjne, przepisy prawne regulujące działalność gospodarczą w kraju
A. Hołda	braki w wiedzy kierownictwa w zakresie metod zarządzania oraz umiejętności systematycznego badania rynku	niedostateczny popyt, trudności z pozyskaniem kapitału, wzrost konkurencyjności w branży
E. Mączyńska	błędy w zarządzaniu przedsiębiorstwem, brak długofalowej strategii rozwojowej, manipulacje księgowe (księgowość agresywna), niska skuteczność kontroli wewnętrznej, słaby nadzór	cykliczność i wahania koniunkturalne, problemy ze stosowaniem i egzekwowaniem prawa, polityka monetarna i fiskalna państwa
B. Prusak	błędy w działalności operacyjnej i finansowej przedsiębiorcy	recesja, upadłość innych przedsiębiorstw, wzrost konkurencji
J. Świerk i J. Banach:	brak motywacji pracowników spowodowany często złym systemem wynagrodzeń lub nieoptymalnym poziomem zatrudnienia w poszczególnych działach, źle delegowane kompetencje, zbyt duże koszty pracy spowodowane wysoką liczbą zatrudnionych, brak rozwoju pracowników ze względu na zbyt niskie nakłady na szkolenia	błędna polityka fiskalna i gospodarcza kraju, przepisy ogólnie regulujące działalność podmiotów, ustalenia Rady Polityki Pieniężnej, fazę cyklu koniunkturalnego, globalizację, integrację europejską, inflację i kursy walut
W. Rogowski, K. Jankowska	wzrost zobowiązań przeterminowanych, wzrost zadłużenia, ujemny wynik finansowy, brak rentowności, słabość zarządzania, brak odpowiednich kompetencji, brak płynności finansowej	spadek popytu na wyroby przedsiębiorstwa,
A. Tokarski	niewłaściwa wielkość przedsiębiorstwa, niskie kwalifikacje kadry zarządzającej i wykonawczej	spadek tempa wzrostu gospodarczego, zmiana kursów walut, globalizacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu literatury.

Dane w Tab.1 pokazują, że najczęściej wśród wewnętrznych czynników wskazuje się niskie kwalifikacje kadry zarządzającej, błędy w zarządzaniu oraz nieprawidłowe zarządzanie szeroko rozumianymi finansami jednostki. Analiza literatury wskazuje również na niewystarczający nadzór w jednostce. Wśród zewnętrznych wskazywane są recesja, wzrost konkurencyjności, spadek popytu na produkty i usługi, szeroko rozumiane czynniki makroekonomiczne.

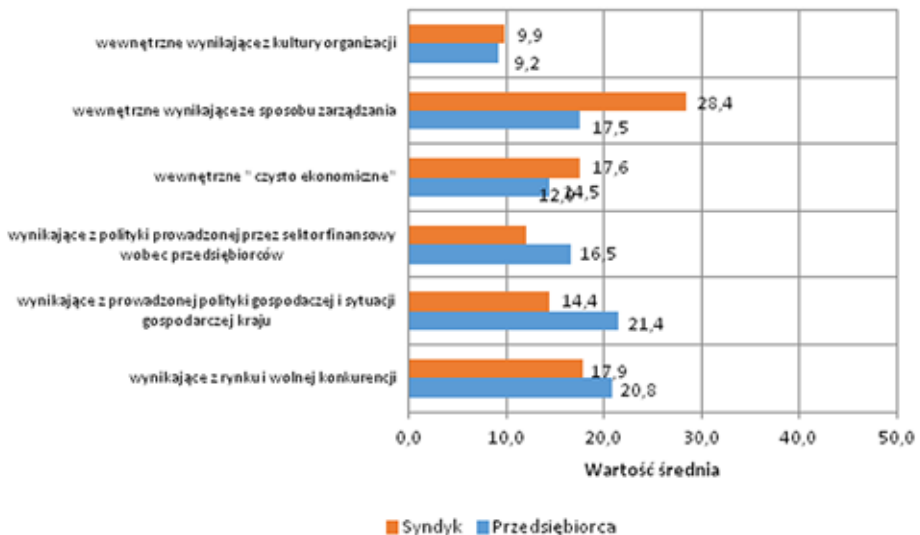
Niestety w niestabilnym otoczeniu, czasem nawet trafne decyzje kadry nie przynoszą wymiernych efektów i działalność przedsiębiorcy kończy się fiaskiem.

Badania nad przyczynami upadłości przedsiębiorców w Polsce zostały przeprowadzone na grupie 331 przedsiębiorców oraz 87 syndyków na terenie całego kraju. Badane grupy miały za zadanie wskazać obszar działania

przedsiębiorstwa, który w ich ocenie najczęściej determinuje upadłość. Jak prezentuje Rys.1 kadra zarządzająca chętniej wskazywała czynniki wynikające z sytuacji ekonomicznej lub po prostu z zasad rynku i wolnej konkurencji. Syndycy zdecydowanie chętniej wskazywali wewnętrzne przyczyny upadłości.

Rysunek 1. Przyczyny upadłości przedsiębiorców w opiniach syndyków i kadry zarządzającej w poszczególnych obszarach działalności przedsiębiorcy – porównanie

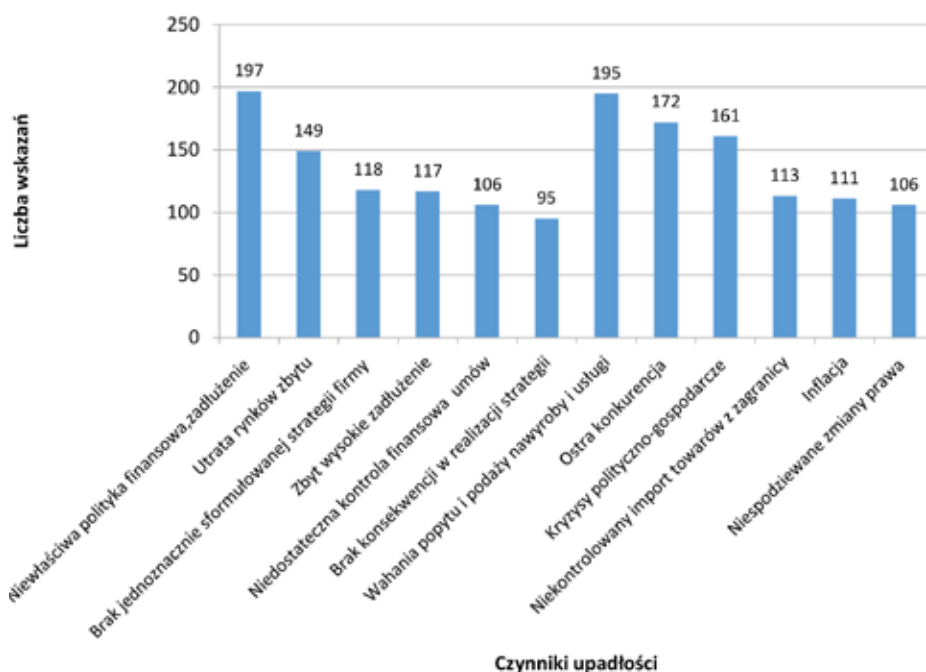

Źródło: A. Hołda, K. Strojny *Determinanty upadłości przedsiębiorców w Polsce – systematyka i badanie komparatywne opinii kadry zarządzającej i syndyków*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości t.101 (157)*, 2019 s.28.

Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego zaprezentował badania ankietowe obrazujące działania kierownictwa jednostki w celu ustalenia jej zdolności do kontynuacji działalności. Wyniki badań przyczyn upadłości pokazuje Rys. 2. Analizując dane przedstawione na Rys. 2 trudno wskazać jednoznaczną przyczynę upadłości przedsiębiorstw. Z jednej strony najczęściej wskazywano niewłaściwe zarządzanie finansami przedsiębiorstwa, z drugiej wskazywano wahania popytu na oferowane produkty i usługi, konkurencję w branży czy kry-

zysy o charakterze gospodarczym i politycznym. Trudno jednoznacznie więc określić czy przyczyny te mają charakter egzogeniczny czy endogeniczny. Nie zmienia to faktu, że zapoznanie się z owymi bodźcami jest ważną informacją dla lokalnych firm i instytucji. Na podstawie tych danych, kadra zarządzająca firmami będzie potrafiła zidentyfikować zagrożenia i podjąć odpowiednie działania w celu uniknięcia kryzysów lub zarządzania nimi w skuteczny sposób.

Rysunek 2. Czynniki generujące kryzys przedsiębiorstw – Region Łódzki

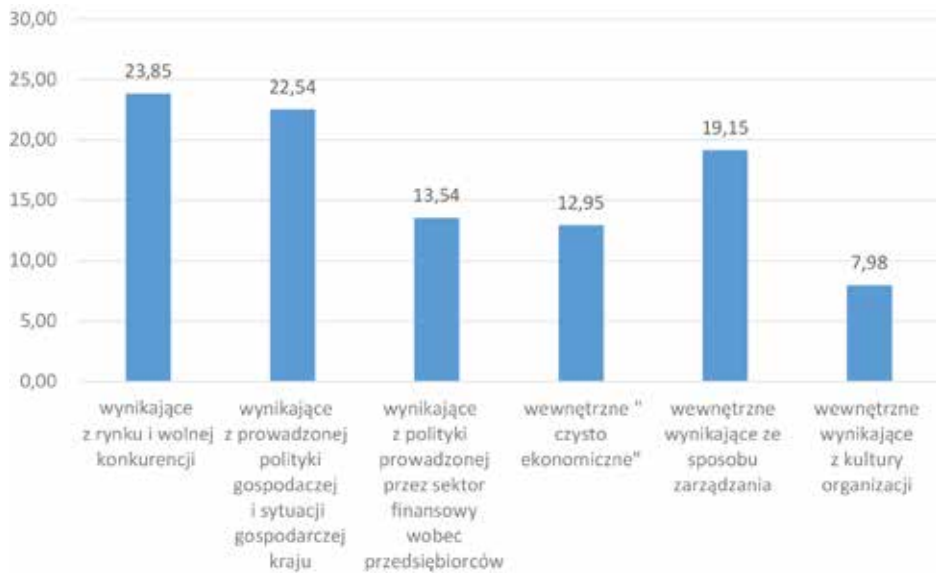

Źródło: P. Koczyński, „Założenie kontynuacji działalności przez jednostkę a realna ocena ryzyka braku takiej zdolności”, *Rachunkowość* nr 9/2017, www.rachunkowosc.com [data pobrania 23.01.2020].

W 2020 roku A. Hołda i K. Strojny ponownie przeprowadzili badania na temat przyczyn upadłości. Respondentami byli przedstawiciele dwóch województw – małopolskiego i śląskiego (region południowy – województwo śląskie i małopolskie). Ogółem zebrano 42 prawidłowo wypełnione ankiety.

W ocenie przedsiębiorców biorących udział w badaniu czynniki determinujące upadłość firm należą do czynników egzogenicznych. Taką opinię wyraziło 66% badanych. Główne czynniki powodujące upadłość pochodzą z zasad rynku i wolnej konkurencji. Takie zdanie wyraziło 23,8 % badanych. Natomiast w ocenie 22,5 % respondentów problemy przedsiębiorców wynikają z sytuacji makroekonomicznej i prowadzonej polityki gospodarczej.

Rysunek 3. Przyczyny upadłości przedsiębiorców w opiniach kadry zarządzającej województwa małopolskiego i śląskiego

Źródło: A. Hołda, K. Strojny, „Przyczyny upadłości przedsiębiorców – Polska na tle Europy i świata” w Koziół W. [red.] „Egzogeniczne i Endogeniczne uwarunkowania rachunkowości”, Wydawnictwo IUS Publicum, Katowice 2021 s. 85-125.

Analizując poszczególne obszary działalności przedsiębiorstwa respondenci uznali, że najważniejszymi czynnikami determinującymi upadłość przedsiębiorcy są przestarzałe produkty, spadek popytu na oferowane produkty i usługi, zmiana zachowań konsumentów oraz wejście na rynek małych bardziej elastycznych firm. Analizując obszar związany z polityką gospodarczą oraz sytuacją gospodarczą kraju, jako determinanty upadłości respondenci najczęściej wskazywali wysokie koszty pracy, podatki zarówno te pośrednie jak i bezpośrednie, skomplikowany, mało przejrzysty system podatkowy, sztywne i nieprzyjazne dla przedsiębiorców procedury administracyjne oraz brak rozwiązań dla firm z problemami finansowymi. Jako czynniki determinujące upadłość jednostek, a wynikające ze współpracy przedsiębiorców z sektorem finansowym najczęściej wskazywano ostrożność banków i sztywność procedur bankowych, wysoki koszt kredytów, wysokie prowizje bankowe oraz brak rzetelnej informacji o oferowanych produktach i usługach. Brak płynności finansowej determinuje upadłość przedsiębiorcy. Tak odpowiedziało blisko 56 % respondentów, następnie wskazywano na stratę z działalności gospodarczej, oraz błędne dane pochodzące z komórek finansowo-księgowych. Analizując obszar związany z zarządzaniem jednostką, za najistotniejszy czynnik respondenci uznali błędne zarządzanie na najwyższym szczeblu, brak doświadczenia w zarządzaniu jednostką oraz błędną strategię firmy. Ankieta zawierała również czynniki wynikające z kultury organizacji. W tym obszarze respondenci najczęściej wskazywali na złą organizację pracy w firmie, przerost administracji – 24,40 oraz niską wydajność pracowników – 21,90. Podobnie jak w roku 2015 respondentów zapytano o wpływ sytuacji globalnej na upadłość przedsiębiorcy. W ocenie 68,3 % respondentów ma ona istotny wpływ na niepowodzenie jednostek gospodarczych. Oprócz kryzysu wskazywano tu wybuch epidemii.

Statystyki upadłości i restrukturyzacji w Polsce na przestrzeni lat 2016-2022

W Tab. 2 zostały zaprezentowane dane dotyczące postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych w naszym kraju w latach 2016-2022. Autorki artykułu zdecydowały się na przedstawienie danych za taki okres z uwagi na fakt, że od 01.01.2016 obowiązuje odrębnie prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne. Takie podejście do tematu pozwoli na całościowe zobrazowanie problemu zagrożenia finansowego firm w Polsce.

Tabela 2. Porównanie postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych

M-c/Rok	Upadłości								Restrukturyzacje							
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016
sty	39	27	42	69	67	54	50	49	291	82	112	30	35	37	24	0
lut	34	32	34	64	49	48	46	42	361	123	142	51	40	32	29	2
mar	32	31	54	55	57	62	41	63	401	169	179	43	49	46	35	12
kwi	34	38	38	34	42	49	45	55	322	138	175	26	35	34	23	10
maj	30	45	32	49	46	42	43	51	393	143	128	36	35	37	21	13
cze	39	24	30	58	44	59	47	49	392	207	267	39	30	48	24	18
lip		36	34	62	46	47	58	53		204	160	72	39	29	33	18
sie		16	31	46	48	50	55	38		213	106	65	39	48	29	28
wrz		31	27	34	54	33	56	61		264	154	95	52	36	27	31
paź		32	28	44	52	65	50	53		277	134	106	41	52	32	19
lis		33	35	29	37	52	54	44		289	266	93	24	34	32	31
gru		25	27	43	44	54	46	48		270	65	144	46	32	39	30
Suma		422	412	587	586	615	591	606		2379	1888	800	465	465	348	212

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.coig.com.pl> [data pobrania. 19.08.2023].

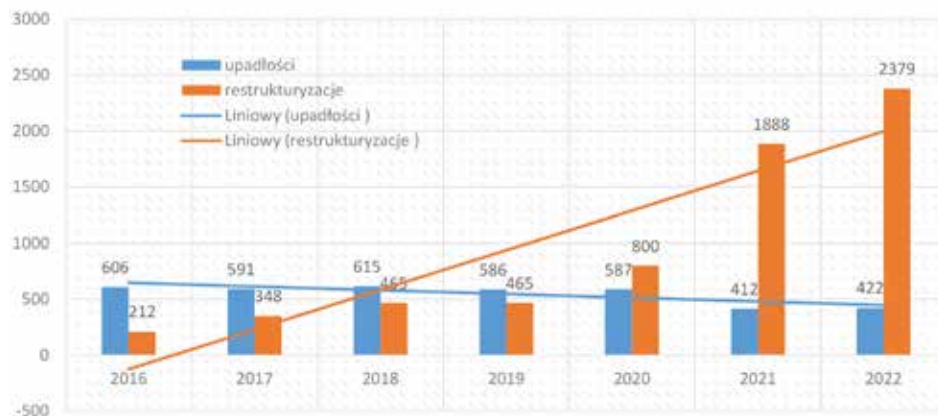
Dane zaprezentowane w Tab.2 jednoznacznie wskazują na spadkową tendencję postępowań upadłościowych w naszym kraju. Wynika to przede wszystkim z faktu, że jak już wspomniano od 2016 roku wprowadzono dwa

odrębne postępowania dla przedsiębiorców – postępowanie upadłościowe i postępowanie restrukturyzacyjne Przedsiębiorcy chętniej sięgali po możliwość restrukturyzacji w miejsce dotychczasowej upadłości. Dane przedstawione na przestrzeni ewidentnie nie napawają optymizmem W latach 2016-2019 odnotowano odpowiednio 212, 348, 465 i 465 postępowań restrukturyzacyjnych. Tylko w ciągu ostatnich trzech lat liczba postępowań restrukturyzacyjnych w naszym kraju skokowo rośnie. Przykładowo w 2020 roku odnotowano 800 postępowań restrukturyzacyjnych, w 2021-1888 postępowań restrukturyzacyjnych, a w 2022 aż 2379 tego typu postępowań. Niestety perspektywy nie są obiecujące w połowie roku 2023 odnotowano już 208 upadłości i aż 2160 postępowań restrukturyzacyjnych. Wskazuje to jednoznacznie na pogarszającą się sytuację polskich przedsiębiorców, którzy coraz częściej są niewypłacalni lub zagrożeni niewypłacalnością.

Rys. 4 zawiera porównanie upadłości i restrukturyzacji w analizowanych latach. W pierwszej kolejności zauważamy tendencję spadkową w liczbie postępowań upadłościowych przy jednoczesnym wzroście liczby postępowań restrukturyzacyjnych – czyli de facto liczba podmiotów zagrożonych niewypłacalności gwałtownie rośnie, szczególnie w ostatnich latach. Postępowanie restrukturyzacyjne jak pamiętamy jest alternatywą do postępowania upadłościowego – daje przedsiębiorcy drugą szansę – możliwość odbudowy i dalszego funkcjonowania na rynku. Do roku 2020 restrukturyzacja stopniowo zastępowała upadłość, gdyż postępowania restrukturyzacyjne stawały się coraz częściej wykorzystywane przez przedsiębiorców. Znaczne problemy zauważalne są od roku 2020. 4 marca 2020 roku w Polsce zanotowano pierwszy przypadek Covid -19. Wprowadzono wiele ograniczeń, sanitarnych, zakazano prowadzenia działalności w wybranych branżach. Skutki pandemii COVID-19 niekorzystnie odbiły się na wynikach finansowych firm. Wiele podmiotów stało się niewypłacalnych lub było zagrożonych niewypłacalnością.

Państwo widząc sytuację gospodarczą ingerowało w rynek z chęcią pomocy wprowadzając tzw. tarcze antykryzysowe, które miały czasowo wspomóc i zatrzymać na rynku przedsiębiorstwa zagrożone upadłością. Odroczone płatności były tylko chwilowym wsparciem, ponieważ po upływie wyznaczonego terminu przedsiębiorstwa musiały spłacić zobowiązania pomimo wciąż trwającego kryzysu gospodarczego często wykorzystując ostatnie oszczędności. Niestety wojna na Ukrainie, wysoka inflacja, szalejące ceny energii nie są dobrym prognozykiem dla dalszego sprawnego funkcjonowania przedsiębiorców.

Rysunek 4. Porównanie upadłości i restrukturyzacji w latach 2016-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.coig.com.pl/2022-upadlosci-firm.php> [data pobrania 21.08.2023].

Tabela 4. Liczba upadłości i restrukturyzacji z podziałem na województwa

Lata/ woj.	Upadłości							Restrukturyzacje						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mazowieckie	125	155	146	112	128	123	114	39	58	70	89	171	386	403
Śląskie	81	76	72	59	81	40	40	38	49	56	53	92	210	280
Wielkopolskie	49	32	39	32	46	39	36	19	29	83	78	100	252	274
Dolnośląskie	70	56	57	54	64	36	29	26	45	45	43	71	121	195
Małopolskie	63	56	51	31	36	31	26	16	16	12	20	42	105	177
Łódzkie	21	19	19	21	18	11	17	6	19	19	24	33	100	159
Kuj-Pomorskie	26	36	35	31	31	23	17	7	20	21	17	46	99	136

Lubelskie	27	26	36	13	17	14	10	12	15	10	12	18	98	131
Pomorskie	25	28	35	20	26	30	21	4	15	25	14	34	91	123
Warm-Mazur	20	23	19	14	25	8	7	4	13	20	22	49	107	105
Podlaskie	14	11	13	8	7	4	2	9	12	22	22	40	96	88
Zach-Pom.	23	34	22	12	33	11	12	8	18	29	11	27	66	82
Podkarpackie	29	23	34	21	28	16	8	8	10	23	20	26	54	78
Lubuskie	14	11	7	8	17	17	11	5	9	8	14	19	50	54
Świętokrzyskie	11	8	16	6	15	1	4	3	5	6	7	17	24	53
Opolskie	8	7	14	11	15	8	6	8	15	16	16	15	29	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.coig.com.pl/2022-upadlosci-firm.php> [data pobrania 21.08.2023].

Uwzględniając podział na województwa najwięcej upadłości było w województwie mazowieckim, w całym analizowanym okresie. Wynika to przede wszystkim z faktu, że w tym województwie również jest zarejestrowanych najwięcej podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych upadło w 2017, 2018 i 2020 roku. W 2022 roku upadły w nim 114 podmioty. Stanowiło to 29% wszystkich ogłoszonych upadłości w tym okresie. Rok wcześniej w tym samym regionie rozpoczęto o 6 postępowań więcej, a w 2019 r. było ich w sumie 115. Tuż za województwem mazowieckim drugi największy udział w liczbie ogłoszonych upadłości miało województwo śląskie. Podobnie jak w poprzednim przypadku również to województwo w całym analizowanym okresie jest drugie pod względem liczby upadłości w kraju. I podobnie jak w przypadku województwa mazowieckiego również województwo śląskie jest województwem z największym potencjałem ludzkim i ekonomicznym, co generuje znaczny odsetek upadłości. Liczba biznesowych bankrutów w tym regionie spadła w 2022 r. do 38 z 40 w roku poprzednim, zaś w 2020 r. śląskie sądy ogłosiły 69 postanowień o upadłości firm. W całym analizowa-

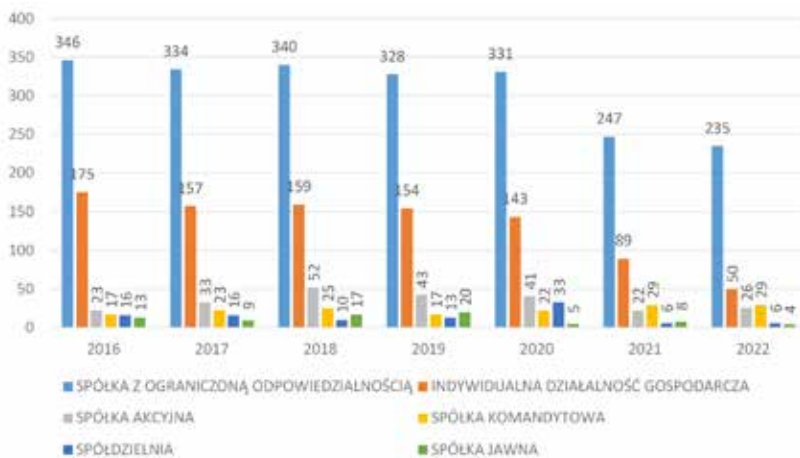
nym okresie na trzecim miejscu znalazło się województwo dolnośląskie lub wielkopolskie.

W analizowanym okresie najmniej firm upadło w województwach podlaskim, opolskim i świętokrzyskim. Wynika to przede wszystkim z poziomu uprzemysłowienia obszarów.

W województwach, w których ogłoszono najwięcej upadłości w analizowanym okresie również otwarto najwięcej postępowań restrukturyzacyjnych. Najmniej postępowań restrukturyzacyjnych otwarto natomiast w województwie lubuskim, świętokrzyskim i opolskim. Wartości te wynoszą odpowiednio za lata 2016-2022 159, 115, 127.

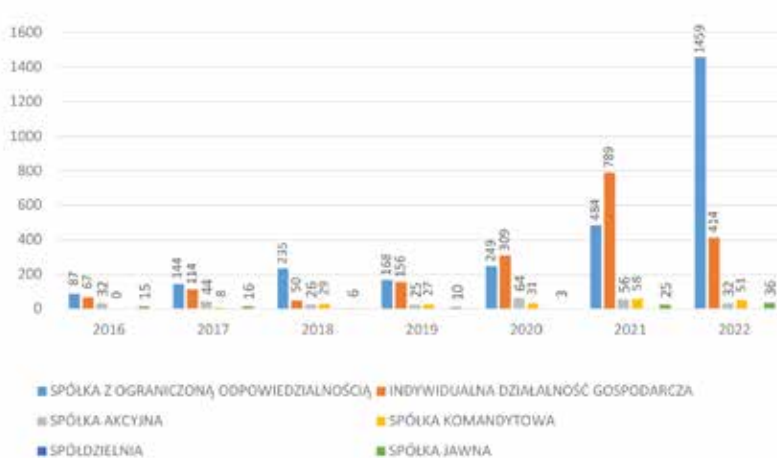
Jak wynika z Rys. 5 w analizowanym okresie tj. 2016-2022 najwięcej upadło spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Trend ten utrzymuje się w całym analizowanym okresie. W tym czasie upadło 2161 spółek z o.o., 927 jednoosobowych działalności gospodarczych oraz 240 spółek akcyjnych. Dane te wskazują jednocześnie, które formy organizacyjno – prawne są najpopularniejsze w naszym kraju. Początkowo podobnie sytuacja przedstawiała się w strukturze postępowań restrukturyzacyjnych. Najwięcej restrukturyzowanych było przedsiębiorstw zarejestrowanych jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością następnie jednoosobowych działalności gospodarczych i spółek akcyjnych.

Rysunek 5. Upadłości w latach 2016-2022 wg. formy organizacyjno-prawnej

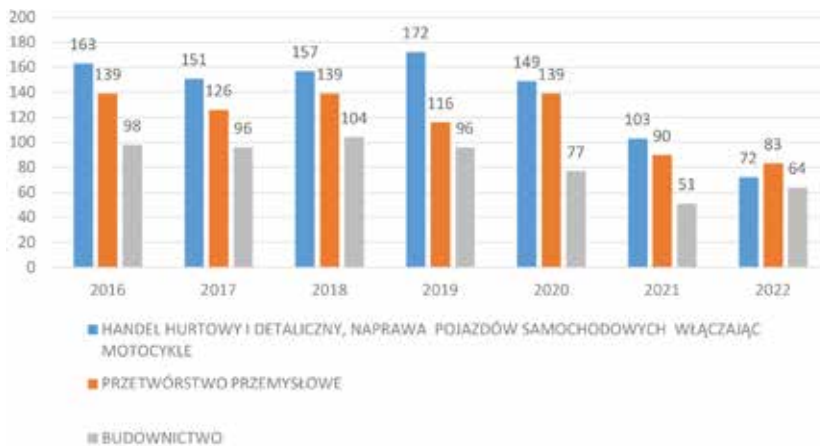
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.coig.com.pl/2022-upadlosci-firm.php> [data pobrania 21.08.2023].

Rysunek 6. Restrukturyzacje w latach 2016-2022 wg. formy organizacyjno-prawnej

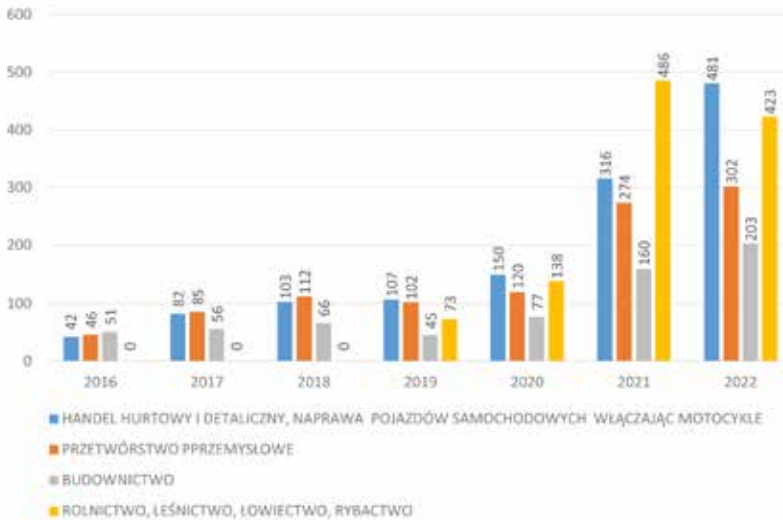
Źródło: opracowanie własne na podstawie https://www.coig.com.pl/2022-restrukturyzacje-firm_grudzien.php [data pobrania 21.08.2023].

Rysunek 7. Upadłości w latach 2016-2022 wg. klas PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.coig.com.pl/2022-upadlosci-firm.php> [data pobrania 21.08.2023].

Rysunek 8. Restrukturyzacje w latach 2016-2022 wg. klas PKD

Źródło: opracowanie własne na podstawie https://www.coig.com.pl/2022-restrukturyzacje-firm_grudzien.php [data pobrania 21.08.2023].

Analizując dane za lata 2016-2022 wyraźnie widać, że najczęściej upada firm handlowych, a na drugim miejscu znajduje się przetwórstwo przemysłowe. Liczba upadłości jest również duża w branży budowlanej. W branży handlowej wzrósł poziom kłopotów związanych z pozyskiwaniem terminowych płatności, kontrahenci z dwumiesięcznym opóźnieniem płacą ponad połowie podmiotów z którymi współpracują. Na trzecim miejscu znajduje się budownictwo. Analizując liczbę restrukturyzacji widzimy wzrost ich liczby w analizowanych latach. W ostatnim okresie drastycznie wzrosła liczba restrukturyzacji w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. Przyczyn problemów w branży budowlanej jest wiele, przede wszystkim jest to wywołane spadkiem inwestycji zarówno w sektorze prywatnym oraz publicznym, a to z kolei wywołane jest wzrostem cen materiałów budowlanych, pracy jak i energii. Dodatkowo już w okresie poprzedzającym wojnę na Ukrainie podmioty te zgłaszały problem związany z brakiem możliwości zatrudnienia wykwalifikowanych pracowników. Wzrosły również raty kredytów oraz leasingów, ponieważ wzrastały w szybkim tempie

stopy procentowe ogłaszane przez Radę Polityki Pieniężnej. Oczywiście z chwilą wybuchu wojny na Ukrainie problem ten się nasilił. Postępowania upadłościowe przedstawiają się analogicznie z uwzględnieniem branż we wcześniejszych okresach.

Zakończenie

Dane jednoznacznie wskazują, że polski przedsiębiorca funkcjonuje w coraz trudniejszych warunkach. Wyrazem tego jest skokowy wzrost postępowań restrukturyzacyjnych w analizowanym okresie, szczególnie ostatnich trzech latach. Spadek postępowań upadłościowych jest jedynie złudną interpretacją poprawy funkcjonowania przedsiębiorców, gdyż postępowania restrukturyzacyjne świadczą o niewypłacalności firm lub zagrożeniu takim stanem. Dane za rok 2023 nie napawają optymizmem, a trend wzrostowy postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych w naszym kraju nadal się utrzymuje. Z punktu widzenia sprawnie funkcjonującej gospodarki i życia społecznego ważnym jest, aby problem ten był pod stałym nadzorem. Niestety w ocenie Autorek artykułu zmiana trendów nie nastąpi szybko. Ważne jest, aby rządzący zwrócili uwagę na trudności gospodarcze w jakich funkcjonują nasi przedsiębiorcy i zdecydowali się na realną dla nich pomoc. Obciążanie przedsiębiorców coraz nowszymi podatkami i opłatami, nie dostrzeganymi na pierwszy rzut oka jest polityką krótkowzroczną. W perspektywie czasu doprowadzić może do pogłębiania się problemów niewypłacalności firm, które de facto finansują potrzeby publiczne.

Bibliografia

1. Adamus R., *Zarys ogólny historii prawa upadłościowego w Polsce*, [w:] *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustatis*. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Włodzimierzowi Kaczorowskiemu / Kozerska Ewa, Maciejewski Marek, Stec Piotr (eds.), 2015, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, s. 609-626.
2. Antonowicz P., *Bankructwa i upadłości przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015, s.87 (10).
3. Hołda A., *Wartość godziwa a proces i przesłanki upadłości przedsiębiorstw* [w:] *Za i przeciw wartości godziwej w rachunkowości. Problemy stosowania i wykorzystania wartości godziwej*, red. H. Buk, A. Kostur, „Studia Ekonomiczne” 2012, nr 126, s. 69. (11).

4. Hołda A., Strojny K, *Determinanty upadłości przedsiębiorców w Polsce – systematyka i badania komparatywne opinii kadry zarządzającej i syndyków*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t.101(157), 2019 s- 9-34.
5. Hołda A., Strojny K. *Przyczyny upadłości przedsiębiorców – Polska na tle Europy i świata w Kozioł W. [red.]Egzogeniczne i Endogeniczne uwarunkowania rachunkowości*, Wydawnictwo IUS Publicum, Katowice 2021 s. 85-125.
6. Kozioł W., Zych W., 2019, Application of the Management Factor and Labor Productivity Index to Assess the Enterprise's Bankruptcy Risk, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, t. 44, nr 4:s. 131-141.
7. Łukasiewicz G., *Rola funkcji personalnej w cyklu życia organizacji*” Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 853, Kraków 2011 s. 7-20.
8. Mioduchowska-Jaroszewicz E., Szczepkowska M., Pozytywne i negatywne skutki upadłości, Studia i Prace WNI EZ US nr 431/2016, Szczecin 2016.
9. Tokarski A. Kierunki ewolucji prawa upadłościowego w Polsce, Przedsiębiorczość – Edukacja vol. 11, *Rola przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym układów przestrzennych*, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków 2015 s. 245-260.
10. *Sprawozdanie z inicjatyw i opinii Komisji Europejskiej w obszarze wymiaru sprawiedliwości i inicjatyw wewnętrznych*, Bruksela, 23.04.2012, sprawozdanie nr31/2012, www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/defaultopisy/296/4/.../031.pdf.
11. Czapracka A. *Analiza prawno-porównawcza procedur zamykania nierentownej działalności gospodarczej i przyjętych rozwiązań instytucjonalno-prawnych zbiorowego dochodzenia wierzytelności od niewypłacalnych dłużników w Polsce i w wybranych krajach europejskich na tle rozwiązań przyjętych w USA*, www.pte.pl/pliki/2/1/analiza.docx.
12. <https://www.coig.com.pl>.
13. Kopczyński P. *Założenie kontynuacji działalności przez jednostkę a realna ocena ryzyka braku takiej zdolności*, Rachunkowość nr 9/2017, www.rachunkowosc.com.
14. Michałowska M., Stankiewicz D., Danielak W., *Zarządzanie sytuacją kryzysową w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe PTE w Zielonej Górze 2015, <http://ptezg.pl/Files/files/zn2/danielak.pdf>.